

De Roze Spreeuw is meer dan een roze Spreeuw

16

Begin mei werd in Weesp, aan de rand van het werkgebied van onze vogelwerkgroep een Roze Spreeuw [Sturnus roseus] ontdekt. De waarneming zorgde voor veel commotie onder vogelend Amsterdam. Een zingend mannetje Roze Spreeuw zien we immers niet elke dag. Niet alleen de prachtige waarneming bracht veel opschudding teweeg, vooral de naschok wordt goed gevoeld. Er is een levendige discussie ontstaan, of dit nu de eerste dan wel tweede of derde Roze Spreeuw voor onze regio is. Samen met deze discussie valt er natuurlijk veel te praten over de betrouwbaarheid van waarnemingen en de herkenning van de soort an sich. In dit verhaal wil ik niet ingaan op structuurkenmerken en ook zal ik niets schrijven over het voorkomen van de Roze Spreeuw in Nederland. Er zijn over deze soort veel boeiender dingen te schrijven. Zo is de snavel van de Roze Spreeuw niet alleen anders van kleur maar ook anders van vorm dan de snavel van de Spreeuw Sturnus vulgaris. Dit, omdat de Roze Spreeuw veel meer een voedselspecialist is dan de Spreeuw. Dit specialisme is van grote invloed op het leven van deze soort. De Roze Spreeuw is niet zo maar een roze Spreeuw.

Roze Spreeuwen leven het gehele jaar in grote groepen, bij voorkeur op droge grassteppen met kleine rotsige heuvels. Zó'n groep kan bestaan uit duizenden exemplaren. Het voedsel bestaat voornamelijk uit treksprinkhanen van de soorten *Dociostaurus maroccanus* en *Calliptamus italicus*. De Roze Spreeuw komt in juni tot broeden op plaatsen waar grote hoeveelheden sprinkhanen aanwezig zijn. Omdat sprinkhaanzwermen zich verplaatsen over grote afstanden zijn de grenzen van het broedgebied van de Roze Spreeuw zeer ruim. Zelfs de grenzen van het gebied waar de

soort als broedvogel regelmatig voorkomt zijn moeilijk aan te geven.

De balts van de Roze Spreeuw moet een spectaculair gezicht zijn. Het mannetje rent met opgeheven borst en trillende vleugels rond het wijfje. Vervolgens holt het vrouwtje mee en drukt zich tot slot op de grond voor de paring. Ten einde de rondtrekkende sprinkhanen snel te kunnen volgen is de broedcyclus van de Roze Spreeuw extreem kort. De 5 of 6 eieren worden slechts 11 tot 14 dagen bebroed en de jongen vliegen na 14 tot 19 dagen uit. Wanneer we er

vanuit gaan dat door de wijfjes één ei per dag gelegd wordt kan het hele broedproces dus in 30 dagen worden afgewerkt. Een tweede legsel komt niet voor. Het nest is niet meer dan een slordige massa gras, twijgjes en veren in een holte tussen of onder stenen in een muur of een rots. Soms maakt de Roze Spreeuw een nest op de grond. Het broedsucces is sterk afhankelijk van de aanwezigheid van grote hoeveelheden sprinkhanen. In sommige jaren is de reproductie enorm groot. Jongen kunnen dan rondzwerfen tot ver buiten de broedgebieden. Zo is de soort als dwaalgast vastgesteld tot op de Färöereilanden. De vestiging van een kolonie Roze Spreeuwen is over het algemeen zeer onverwacht en heeft in Europa vaak het karakter van een invasie. In de Atlas van de Europese vogels geeft prof. dr. K.H. Voous ondermeer dit fascinerende voorbeeld: in 1875 broedden geheel onverwacht 6000-7000 paren in de muren van het kasteel Villa franca di Verona in noord Italië; in de daarop volgende 33 jaren werd in geheel Italië geen Roze Spreeuw meer gezien. In Hongarije, dat volgens sommige vogelgidzen in het broedgebied van de Roze Spreeuw ligt, broedt de soort lang niet ieder jaar, maar in 1925 broedde er onverwacht 15.000 paar. In 1947 kwam 5000 paar tot broeden tijdens een invasie die slechts 32 dagen duurde. Er wordt wel verondersteld dat zulke invasies eens in de 8 tot 10 jaar plaatsvinden. Echter, in sommige gevallen komen steeds kleinere aantallen twee of drie jaar achter elkaar terug op een oude broedplaats. De Roze Spreeuw, die net als de Spreeuw, ook in grote aantallen voorkomt in landbouwgebieden, steden en dorpen, is veel minder een cultuurvolger dan deze. De Spreeuw is in sommige delen van het verspreidingsgebied volledig afhankelijk van de mens. Dit is het geval in de broedgebieden in Finland en het noorden van Scandinavië. De omzwervingen van Spreeuwen hebben veel meer het karakter van expansie dan de explosieve invasies van de Roze Spreeuw. Hierdoor en door de verzachting van het klimaat, heeft de Spreeuw zich kunnen vestigen als broedvogel op IJsland. Het eerste broedgeval vond hier plaats in 1935. Vanaf 1941 was er sprake van een vaste populatie. Tijdens deze areaaluitbreiding vonden incidentele broedgevallen plaats op Bereneiland en Spitsbergen. Omzwervingen van Roze Spreeuwen leiden nooit tot permanente vestiging. In de noordelijke broedgebieden is de Spreeuw een trekvogel. In grote delen van het verspreidingsgebied is de soort echter standvogel. De Roze Spreeuw is een uitgesproken trekvogel. In tegenstelling tot het broedgebied is het

overwinteringsgebied van de Roze Spreeuw veel beter aan te geven. De soort overwintert voornamelijk in de droge gebieden van noordwest India.

Het voedsel van de Spreeuw is veelzijdiger dan dat van de Roze Spreeuw. Het bestaat voor een belangrijk deel uit in de bodem levende insecten en andere kleine dieren. Karakteristiek voor de Spreeuw is het met half geopende snavel in de grond prikken tijdens het zoeken naar voedsel. In aanvulling op het sprinkhanendiet eten Roze Spreeuwen op de grond levende insecten en insectenlarven en in het najaar ook bessen en andere sappige vruchten. In Izmir werden in het begin van deze eeuw Roze Spreeuwen beschouwd als heilige vogels, wanneer zij verschenen in mei, tijdens de voorjaartrek. Dit, omdat zij de sprinkhanen, die de oogst zouden kunnen vernietigen, verdelgden. Als zij kwamen in juli, tijdens de trek terug, werden zij gezien als duivelsvogels, omdat zij aten van de druivenoogst.

Mijn eerste Roze Spreeuwen zag ik in Turkije, In 1989 heb ik, met mijn vrouw, drie maanden in Turkije gereisd en gewerkt. Ook hier waren de ontmoetingen met Roze Spreeuwen onverwacht. Weken lang zagen we de soort niet en opeens zaten we op een plek waar ze in enorme groepen om ons heen vlogen. Wij zagen de Roze Spreeuw o.a. als stadsvogel in de straten van Igdir en in een typischer biotoop op de hellingen van de Ararat. Boven de boomgrens op de prachtig bloeiende bergweides van deze heilige berg foerageerde een groep van 250 Roze Spreeuwen in de avondzon. Mooier en overweldigender dan dit is een vogelwaarneming voor mij zelden geweest. De Roze Spreeuw is meer dan een roze Spreeuw. De Roze Spreeuw is meer dan mooi!

17

Geraadpleegde literatuur:

Peter Hayman, Het vogelboek, 1976.

Lars Jonsson, Birds of Europe with North Africa and the Middle East, 1992.

Sir Peter Scott [red], Elseviers vogelatlas, 1974.

Karel Stastny, Encyclopedie der vogels 1980

Prof. dr. K.H. Voous, Atlas van de Europese vogels, 1960.